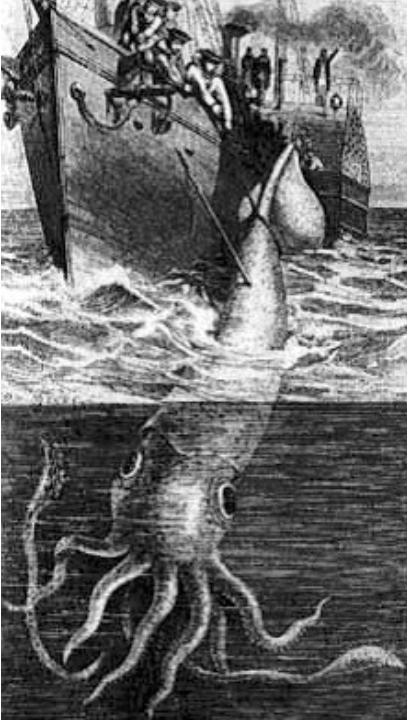

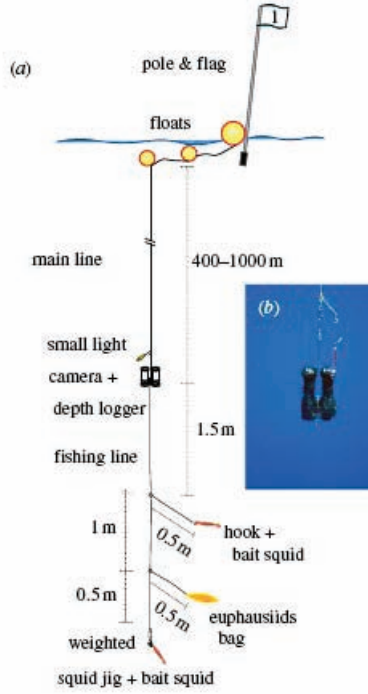
EFSANELERDEN GERÇEĞE DEV SÜBYELER

Nasıl Çalışır kösemizden tanıdığınız arkadaşımız Türkan Yöney, eşiyle birlikte kendi yelkenli tekneleriyle sürdürdüğü dünya turu sırasında zaman zaman ilginç deneyim ve gözlemlerini koşullar elverdiği ölçüde bizlerle paylaşıyor.

Resim 1 efsanevi yaratık Kraken

Dünyadaki en büyük omurgasız olan Architeuthis, yani dev sübye, pek çok romana ve filme konu olmuş ve hep uğursuz bir deniz canavarı olarak anılmış. Özellikle de küçük teknelerin okyanus sularındaki korkulu rüyası olmuş. 1880'lere kadar bir efsane olarak anılan bu dev deniz yaratığının ilk gerçek örneği, 1888'de Yeni Zelanda sahillerinde ölüsünün karaya vurmasıyla görülmüş. Bir ada kadar büyük, direk tepesine dek uzanan kollarıyla gemileri sarıp parçaladığı anlatılan İskandinav kökenli Kraken efsanesinden esinlenilerek hatıra pullarına temsili resimleri basılmış. 1930 yılında Norveç açıklarında büyük bir tankere saldırdığı ancak tankerin pervanesiyle paramparça olduğu kayıtlara geçmiş. Bilim adamlarının bu ele geçmez efsanevi yaratığı doğal ortamı olan derin okyanus sularında izleme ve görüntüleme çabaları

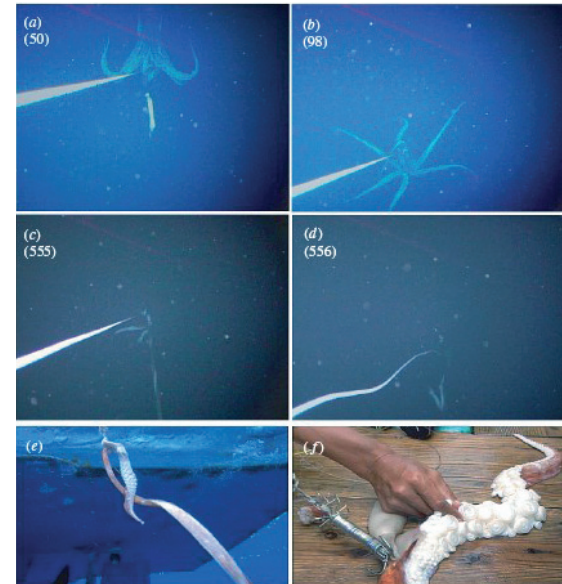
Şekil 1 (a) araştırma için kullanılan dikey ip sistemi (b) Uzaktan kumandalı kamera sistemi

ise uzunca bir süre sonuçsuz kalmış.

Derin su sübyesi dev Architeuthis ile ilgili yakın zamanlara kadar pek az şey biliniyordu. Bilinenler de karaya vurmuş ölü ya da ölmekte olanlar ile ticari trol ağlarına takılanlardan elde edilebilen kopuk parçalardan, eksik bilgiler. Amerikalı ve Yeni Zelandalı bilim adamları, dev sübyeleri, onların en büyük düşmanı olan ispermeçet balinalarını (sperm whales) izleyerek görüntüleyebilmek için uzun bir zaman ve kaynak harcamışlar ama bir başarı elde edememişler.

Her yıl Eylül - Aralık ayları arasında ispermeçet balinalarının Kuzey Pasifik'teki Ogasawara adaları açıklarında (26°-27° K - 142°D) toplanarak derin suda kafadan bacaklı Architeuthis avına çıktıkları gözlemlenmiş. Ve Architeuthis'i bu bölgede 900 metre derinlikte görüntülemeyi ilk kez 2004 yılında

Japon bilim adamları nispeten basit bir yöntemle başarmış. Üç sezon boyunca 23 kez özel kameralarla donatılmış 400 ile 1000 metre arası uzunluktaki tetron/nylon karışımı iplere yem ve zoka bağlayarak okyanusun derinliklerine sarkıtıp beklemişler. Nihayet 30 Eylül 2004 tarihinde yeme saldıran ve zokaya dokungacı takılan dev sübyeye ilişkin görüntüler almayı başarmışlar. Dev sübyenin 4 saat süren zokadan kurtulma mücadelesi süresince 550 tane dijital görüntü elde edilmiş. 4 saat 13 dakika sonra zokaya takılan dokungaç kopup hayvan kurtulmuş ama oltanın ucunda 5,5 metrelik parçasını bırakarak. Bu su üstüne çekilip tekneye alındığında üzerindeki vantuzların hala canlı olduğu görülmüş. Morfolojik ve ardışık DNA testleri sonucu bu kopan organ parçasının dev sübyeye ait olduğu kanıtlanmış. Böylece gün ışığının ulaşamayacağı derinlikten çok daha derin olan 900 metrede, Architeuthis'e ait ilk avlanma kayıtları görüntülerle belgelenmiş.

Resim 2 Japon bilim adamlarının elde ettiği görüntülerden bazıları

Resim 3 dev sübyenin vantuzları

Resim 4 vantuzların ucundaki pençe benzeri oluşumlar

Dev sübyelerin kafadan bacaklılar arasında özgün bir yeri var, zira ucunda pençe benzeri oluşumlar bulunan vantuzlarla kaplı çok uzun iki kolunu bir arada tek parçaymış gibi kullanıp son derece etkin biçimde avlanabiliyorlarmış. Hatta bu iki kol birleşerek, bir piton yılanı gibi avına sarılıp sıkarak onu etkisiz hale getiriveriyormuş. Bu canavarla baş edebilen tek deniz yaratığı ise dev ispermeçet balinaları. Bilimsel belgelere göre gözleri bir basketbol topu kadar büyüyeabilen bu canavarların şimdide dek elde edilebilmiş örneklerinden boyunun 18 metreye kadar çıktığı belirtiliyor. 18 metre boyunca 12 metreden fazlasını iki uzun kolun oluşturduğu belirtiliyor. Dev sübyenin bedeninde bir amonyak kesesi taşıyarak nötr yüzerlik sağlayabildiği saptanmış. Bu dev yaratıkların sanılandan daha aktif ve saldırgan yırtıcılar oldukları su götürmez bir gerçek.

Gezimizin Panama durağında tanıdığımız, teknesiyle tek başına dünya

Resim 5 bir bilimsel dergiden alınmış, dev sübye vantuz izleri

turu yapan Japon arkadaşımız Shigeo Kitano ile Kiribati'nin Tarawa atolünde yeniden karşılaştık. İnanılmaz hikayeleriyle karşılaştığı her denizciyi etkileyen bu 70'lik delikanlı, bu kez de, genelde herkesin 20-30 günde tamamladığı Pasifik geçişini, tam 65 günde bitirip Nuku Hiva adasına vardığında yine diğer denizcilerin ilgi odağı olmuş. Yolda nedenini bir türlü anlayamadığı dümen, motor ve otopilot arızaları normal seyir yapmasına izin vermeyince sebatla ve ticaret rüzgarlarının da yardımıyla yolun büyük bir bölümünde sürüklenerek nihayet Fransız Polineyası'ndaki Nuku Hiva adasına varmış. Dalıp teknesinin altına bakan birkaç denizci teknenin su altı gövdesindeki izlerden onun altında bir kaçak yolcu, dev bir sübye taşıyarak Pasifiği geçtiği konusunda birleşmişler. Dalıp resimler çekilmiş ve gerçekten de yukarıda anlatılan canavarankilere tıpa tıp uyan sayısız vantuz izleri Shigeo'nun teknesinin gövdesinde su altı kameralarıyla resimlenmiş. Korkutucu değil mi? İyi ki yılların denizcisi Shigeo yüzmeye bilmiyormuş! ve bir ara niyetlendiği gibi şnorkel palet kuşanıp teknenin altına bakmak için suya girmemiş!... Bizim başımıza gelseydi eşim mutlaka dalıp bakmak isterdi!...

Shigeo'yu seyahatinin son etabı Tarawa - Tokyo'yu katetmek üzere 4 Nisan'da yolcu etmişik. Bir ay sekiz gün sonra ilk haberini aldık. Sağ salım ülkesine varmış ama Japonya'ya çok yak-

Resim 6 Shigeo'nun teknesinin altındaki izler

Resim 7 izler iyice belirgin

laştığında, El Nino etkisiyle bir türlü mevsim normalinde seyretmeyen kötü havalara, yani 7-8 bofor kuvvetinde esen fırtınalara yakalanıp yelkenlerini paramparça ederek, motor şaftındaki arızayı dikkatlice kontrol altında tutarak sebatla bir balıkçı limanına sığınabilmiş.

Resim 8 Shigeo 65 günlük Pasifik geçişinden sonra

Okyanuslar hala kocaman bir bilinmez. Bilim adamları sebatla bilinmezleri araştırmaya, gün ışığına çıkarmaya uğraşıyorlar. Biz ise yaklaşık bir yıl geçirdiğimiz bu muazzam ve mülayim Pasifik okyanusunu artık bitiriyoruz. Tarawa'dan 16 günlük bir seyir sonucu Pasifiğin güney batısındaki Solomon adalarından Gizo'ya vardık. Artık Solomon denizindeyiz. Burada bizi, Nisan başında gerçekleşen 8.1 şiddetindeki deprem ve ardından adayı vuran tsunaminin hazin izleri karşıladı.

Türkan Yöney